

Міжнародний гуманітарний університет
Факультет кібербезпеки, програмної інженерії
та комп'ютерних наук
Кафедра комп'ютерної інженерії та інноваційних
технологій

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор Міжнародного
гуманітарного університету

Доктор філософських наук, професор

Костянтин ГРОМОВЕНКО

2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
БЕЗПЕКА ПРОГРАМ ТА ДАНИХ

Галузь знань

01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність

014 Середня освіта (014.09 Інформатика)

Назва освітньої програми

«Інформатика та програмування»

Рівень вищої освіти

перший (бакалаврський)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри комп'ютерної інженерії та інноваційних технологій.

Протокол № 1 від 26 серпня 2025 року.

Розробники і викладачі	Контактний тел.	E-mail
доцент кафедри комп'ютерної інженерії та інноваційних технологій, к.т.н., Йона Лариса Григорівна	+380677463777	yonalarysa66@gmail.com

Завідувач кафедри комп'ютерної інженерії

та інноваційних технологій

к.т.н., доцент

 Лариса ЙОНА

Гарант освітньої програми к.т.н.

 Віктор ГОРБАЧОВ

Узгоджено

Начальник навчального відділу

 Лілія САЄНКО

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
Кількість кредитів – 5, загальна кількість годин – 150	Галузь – 01 «Освіта/Педагогіка» Спеціальність – 014.09 «Середня освіта (Інформатика)»	Денна форма	Заочна форма
		обов'язкова	
		Рік підготовки:	
		3	
		Семестр:	
Мова навчання – українська	Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)	6	
		Лекційні заняття:	
		38	12
		Практичні заняття:	
		26	8
		Лабораторні роботи	
		0	0
		Самостійна робота	
		86	130
		Вид контролю:	
		екзамен	

Дисципліна «Безпека програм та даних» є обов'язковою складовою професійної підготовки бакалаврів за спеціальністю 014 «Середня освіта» та спрямована на формування у майбутніх учителів системного розуміння принципів, методів і засобів забезпечення безпеки програмного забезпечення та даних в освітньому інформаційному середовищі.

Курс охоплює фундаментальні та прикладні аспекти захисту програмного середовища, зокрема архітектурні принципи безпеки, моделі контролю доступу, налаштування захищеного оточення операційних систем, захист від поширених загроз, мережеву фільтрацію та управління вразливостями. Значна увага приділяється практичному застосуванню криптографічних механізмів, управлінню пароллями та ключовою інформацією, захищеним протоколам передачі даних, організації безпечних з'єднань, а також захисту персональних даних у хмарних середовищах, що використовуються в освітньому процесі.

Вивчення дисципліни забезпечує формування у здобувачів здатності навчати учнів основам кібергігієни, проєктувати безпечне інформаційне середовище закладу освіти, здійснювати моніторинг стану захищеності шкільних комп'ютерних мереж, виявляти типові вразливості та реагувати на інциденти інформаційної безпеки в межах компетентності вчителя інформатики. Практична складова курсу реалізується через виконання лабораторних робіт у віртуалізованому середовищі з використанням сучасних інструментів захисту, доступних для навчальних цілей.

МЕТА ДИСЦИПЛІНИ. Метою дисципліни є формування у майбутніх педагогів цілісного уявлення про безпеку програмного забезпечення та даних і розвиток практичних навичок застосування технічних, програмних і криптографічних засобів захисту для потреб освіти. Зміст дисципліни узгоджено з освітньо-професійною програмою підготовки фахівців за спеціальністю 014 «Середня освіта» та шкільною програмою з інформатики. Він забезпечує необхідну теоретичну й практичну базу для кваліфікованого викладання розділів з

інформаційної безпеки, а також для формування у здобувачів навичок безпечної поведінки в цифровому середовищі.

ПЕРЕКВІЗИТИ. Передумовами є знання з програмування “Комп’ютерна схемотехніка та архітектура комп’ютерів”, “Операційні системи”, “Організація баз даних та знань”, “Програмування мікроконтролерів та робототехніка в закладах освіти”.

ПОСТРЕКВІЗИТИ. Знання та навички із захисту програм та даних є необхідними при проходженні педагогічної практики.

2. ОЧІКУВАНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКІ ПЛАНУЄТЬСЯ СФОРМУВАТИ ТА ДОСЯГНЕННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

У процесі реалізації програми дисципліни формуються наступні компетентності та результати навчання із передбачених освітньою програмою:

Інтегральна компетентність

ІК. Здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі у галузі освіти, інформатики та інформаційних технологій, що передбачає застосування певних теорій і методів педагогічних та комп’ютерних наук і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності

ЗК9. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість; здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недобросовісності.

ЗК10. Здатність використовувати інформаційно-комунікаційні технології з дотриманням етично-правових норм в умовах євроінтеграційних процесів.

Фахові компетентності (ФК)

ФК7. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності.

ФК8. Здатність використовувати цифрові технології в освітньому процесі, створювати та використовувати цифрові освітні ресурси.

ФК11. Здатність використовувати навчально-методичний інструментарій, обладнання навчального й загального призначення для кабінетів інформатики, мультимедійне обладнання.

ФК18. Здатність налагоджувати, конфігурувати, обслуговувати та діагностувати комп’ютерні, мережеві та роботизовані системи, периферійні пристрої; встановлювати, оновлювати та адмініструвати програмне забезпечення та забезпечувати його стабільну і безпечну експлуатацію в освітньому середовищі.

Фахові програмні результати навчання (РН)

РН11. Орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, перевіряти її достовірність, оперувати нею у професійній діяльності.

РН12. Дотримуватися академічної доброчесності, вимог щодо охорони авторських прав під час використання та поширення електронних (цифрових) освітніх ресурсів.

Предметні програмні результати навчання (ПРН)

ПРН3. Налагоджувати, конфігурувати, обслуговувати та діагностувати комп’ютерну техніку, комп’ютерні мережі та роботизовані системи; встановлювати, оновлювати та адмініструвати програмне забезпечення, забезпечувати його стабільне та безпечне функціонування.

ПРН6. Застосовувати засоби й методи захисту інформації та безпеки в мережі Інтернет.

Заплановані результати навчання за навчальною дисципліною

Знання:

- фундаментальні принципи, моделі та стандарти забезпечення безпеки програмного забезпечення та даних в освітньому інформаційному середовищі;
- архітектурні підходи до побудови захищених систем, моделі контролю доступу (DAC, MAC, RBAC) та механізми автентифікації;
- основи криптографії: симетричні та асиметричні алгоритми, хеш-функції, цифрові підписи та протоколи захищеної передачі даних;
- методи виявлення, аналізу та мінімізації вразливостей програмних систем, принципи захисту від автоматизованих атак;
- особливості захисту персональних даних, організації безпечних з'єднань та роботи з хмарними сервісами в освітньому процесі;
- нормативно-правові засади та стандарти інформаційної безпеки, вимоги до дотримання академічної доброчесності та авторських прав.

Уміння:

- аналізувати загрози безпеці програм та даних і обґрунтовано обирати відповідні засоби захисту для освітніх потреб;
- налаштовувати параметри безпеки операційних систем, фаєрволів та мережевого обладнання в комп'ютерних класах;
- застосовувати криптографічні інструменти для захисту файлів, повідомлень та резервних копій навчальних матеріалів;
- виявляти типові вразливості програмного забезпечення та вживати заходів щодо їх усунення в межах компетентності вчителя;
- організовувати безпечне цифрове середовище для дистанційного та змішаного навчання з дотриманням вимог захисту даних;
- адаптувати технічні знання з кібербезпеки для методично обґрунтованого викладання у закладах середньої освіти.

Навички:

- встановлювати, конфігурувати та оновлювати програмне забезпечення з урахуванням вимог інформаційної безпеки в освітньому середовищі;
- використовувати засоби моніторингу, журналювання та аудиту для оцінки стану захищеності шкільних інформаційних систем;
- застосовувати віртуалізовані середовища та сучасні інструменти захисту для проведення навчальних лабораторних робіт з кібербезпеки;
- реагувати на інциденти інформаційної безпеки, здійснювати збір та первинний аналіз цифрових доказів у межах педагогічної діяльності;
- формувати у здобувачів освіти навички цифрової гігієни, безпечної поведінки в мережі та критичного оцінювання інформації;
- проєктувати та впроваджувати комплексні заходи захисту програм і даних з урахуванням вікових особливостей учнів та вимог освітніх стандартів.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Архітектурні принципи безпеки програмних систем та операційних середовищ

Поняття безпеки програмного забезпечення та даних. Модель CIA (конфіденційність, цілісність, доступність) як основа побудови систем захисту. Поняття загроз, вразливостей і ризиків. Принципи безпечного проєктування: defense in depth, принцип найменших привілеїв,

мінімальна поверхня атаки. Архітектурна роль операційної системи у забезпеченні захисту програм і даних. Урахування вимог безпеки під час проєктування програмних систем.

Принципи ізоляції процесів і ресурсів в операційних системах. Віртуалізація як інструмент забезпечення безпеки та моделювання атак і захисних механізмів. Типи віртуалізації та їх вплив на рівень захищеності. Контейнери як легковаговий механізм ізоляції. Використання віртуальних середовищ для аналізу вразливостей програмного забезпечення та тестування політик безпеки.

Тема 2. Управління доступом та автентифікацією у програмних системах

Моделі контролю доступу: дискреційна (DAC), обов'язкова (MAC), рольова (RBAC). Ідентифікація, автентифікація та авторизація користувачів. Управління обліковими записами користувачів і служб. Політики паролів, багатофакторна автентифікація. Принцип найменших привілеїв у багатокористувацьких операційних системах і програмних сервісах.

Характеристика атак типу brute force, dictionary attack, credential stuffing. Джерела даних для виявлення атак: журнали автентифікації, системні логи, мережеві події. Принципи роботи систем виявлення та запобігання вторгненням (IDS/IPS). Реалізація механізмів автоматичного блокування зловмисних дій. Захист механізмів автентифікації у програмних системах і вебсервісах.

Тема 3. Аудит безпеки, управління конфігураціями та вразливостями програмних систем

Поняття аудиту безпеки та його місце в життєвому циклі системи захисту. Етапи проведення аудиту: збір інформації, аналіз, оцінка ризиків, формування рекомендацій. Стандарти та методики аудиту (CIS Benchmarks, NIST SP 800). Автоматизовані інструменти аудиту безпеки. Аналіз конфігурацій операційних систем і програмних сервісів. Інтерпретація результатів перевірки та формування заходів з підвищення рівня захищеності.

Роль оновлень у запобіганні експлуатації відомих вразливостей. Поняття CVE та CVSS. Процес управління вразливостями програмного забезпечення. Перевірка цілісності програмних пакетів. Автоматизація оновлення безпеки. Управління конфігураціями як складова підтримки безпечного стану програмних систем.

Тема 4. Мережеві механізми захисту та безпечна передача даних

Поняття мережевого фаєрволу та його роль у захисті програмного середовища. Архітектура фільтрації трафіку. Типи фільтрації: за адресами, портами, протоколами, станом з'єднання. Таблиці та ланцюги правил. Трансляція мережевих адрес (NAT) як елемент безпеки. Логуювання мережевих подій і підготовка до аналізу інцидентів. Захист мережевих інтерфейсів програмних систем.

Принципи побудови захищених протоколів передачі даних. Протоколи SSH, TLS/SSL, IPsec та їх призначення. Процеси автентифікації, узгодження параметрів безпеки та обміну ключами. Сертифікати X.509 та ланцюги довіри. Типові помилки конфігурації захищених протоколів та їх наслідки для програмних сервісів.

Поняття віртуальної приватної мережі (VPN) та сфери її застосування. Топології VPN: site-to-site та remote access. Протокол IPsec: компоненти AH, ESP, IKE, режими transport і tunnel. Порівняння IPsec, OpenVPN та WireGuard. Практичні аспекти побудови захищених мережевих тунелів для доступу до програмних сервісів.

Тема 5. Криптографічний захист даних та управління ключами

Роль криптографії у забезпеченні конфіденційності, цілісності та автентичності даних. Симетричні та асиметричні алгоритми шифрування. Криптографічні хеш-функції та цифрові підписи. Практичне застосування криптографії для захисту файлів, повідомлень і резервних копій. Типові помилки при самостійному впровадженні криптографічних механізмів у програмному забезпеченні.

Життєвий цикл криптографічних ключів: генерація, зберігання, розповсюдження, ротація, відклик та архівація. Ризики компрометації ключової інформації. Апаратні та програмні засоби захисту ключів (HSM, TPM, токени). Основи інфраструктури відкритих ключів (PKI). Нормативні вимоги та стандарти управління ключами.

Тема 6. Захист даних у сучасних інформаційних системах та управління інцидентами безпеки

Особливості зберігання та обробки даних у розподілених системах. Захист даних at rest та in transit. Управління секретами та обліковими даними сервісів. Модель Zero Trust як сучасний підхід до безпеки. Ізоляція ресурсів та мінімізація привілеїв у хмарних і контейнерних середовищах.

Роль моніторингу у забезпеченні безпеки програм і даних. Джерела подій безпеки: системні та прикладні журнали, мережеві логи. Основи реагування на інциденти інформаційної безпеки. Збір, збереження та первинний аналіз цифрових доказів. Забезпечення відновлення штатного функціонування програмних систем після інцидентів.

Нормативні та міжнародні стандарти у сфері захисту інформації (ISO/IEC 27001, ДСТУ, вимоги регуляторів). Вимоги до криптографічного захисту. Аудит відповідності політикам безпеки. Інтеграція організаційних, програмних і технічних засобів у комплексну систему захисту програм і даних.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	Заг.	у тому числі				Заг.	у тому числі			
		Лек.	Прак.	Лаб.	Сам. роб.		Лек.	Прак.	Лаб.	Сам. роб.
Тема 1. Архітектурні принципи безпеки програмних систем та операційних середовищ. Академічна доброчесність та етична відповідальність у сфері безпеки програм і даних.	22	6	4	0	12	22	2	0	0	20
Тема 2. Управління доступом та автентифікацією у програмних системах	22	6	4	0	12	22	2	2	0	18
Тема 3. Аудит безпеки, управління конфігураціями та вразливостями програмних систем	24	6	4	0	14	24	2	2	0	20
Тема 4. Мережеві механізми захисту та безпечна передача даних	30	8	6	0	16	30	2	2	0	26
Тема 5. Криптографічний захист даних та управління ключами	28	6	4	0	18	28	2	2	0	24
Тема 6. Захист даних у сучасних інформаційних системах та управління інцидентами безпеки	24	6	4	0	14	24	2	0	0	22

Загалом	150	38	26	0	86	150	12	8	0	130
Підсумковий контроль – екзамен										

5. ПИТАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Назва теми	Кількість годин	
	Денна форма	Заочна форма
Тема 1. Архітектурні принципи безпеки програмних систем та операційних середовищ 1. Модель CIA (конфіденційність, цілісність, доступність) як основа проектування систем захисту: практичні приклади реалізації кожного компонента у програмних системах. 2. Практичний аналіз сценаріїв порушення моделі CIA та розробка заходів щодо їх запобігання. 3. Принцип «defense in depth» (захист у глибину): практична реалізація багаторівневої архітектури захисту у сучасних операційних системах. 4. Принцип найменших привілеїв та мінімальної поверхні атаки: методи їх застосування при налаштуванні прав доступу та конфігурації сервісів. 5. Архітектурна роль операційної системи як посередника між програмним забезпеченням та апаратними ресурсами у контексті забезпечення безпеки. 6. Академічна доброчесність та етична відповідальність у сфері безпеки програм і даних.	4	0
Тема 2. Управління доступом та автентифікацією у програмних системах 1. Порівняльний аналіз моделей контролю доступу (DAC, MAC, RBAC): практична реалізація кожної моделі в Linux та Windows. 2. Механізми ідентифікації, автентифікації та авторизації користувачів: налаштування багатофакторної автентифікації в операційних системах. 3. Управління обліковими записами користувачів та служб: принципи ротації паролів, обмеження терміну дії та відкликання доступу. 4. Політики паролів та захист від атак на автентифікаційні механізми: практичне налаштування параметрів безпеки. 5. Аналіз журналів автентифікації для виявлення підозрілих спроб входу та автоматизованого підбору облікових даних.	4	2
Тема 3. Аудит безпеки, управління конфігураціями та вразливостями програмних систем 1. Етапи проведення аудиту безпеки: практична методика збору інформації, аналізу конфігурацій та оцінки ризиків. 2. Застосування стандартів CIS Benchmarks для оцінки стану захищеності Linux та Windows систем. 3. Автоматизовані інструменти аудиту безпеки (Lynis, OpenSCAP): практичне використання для перевірки відповідності політикам. 4. Інтерпретація результатів аудиту: методика пріоритезації виявлених вразливостей за критеріями ризику. 5. Розробка плану заходів з підвищення рівня захищеності на основі результатів аудиту.	4	2
Тема 4. Мережеві механізми захисту та безпечна передача даних 1. Архітектура фільтрації трафіку в Linux (iptables/nftables) та Windows Firewall: практичне порівняння можливостей. 2. Створення правил фільтрації за адресами, портами, протоколами та станом з'єднання для захисту від мережевих загроз. 3. Реалізація трансляції мережевих адрес (NAT) як елемента безпеки: практичні сценарії застосування. 4. Налаштування логування мережевих подій для подальшого аналізу інцидентів та виявлення аномалій. 5. Побудова багаторівневої схеми фільтрації трафіку з урахуванням принципу «defense in depth».	6	2

6. Принципи роботи протоколу TLS/SSL: практичний аналіз рукописання, узгодження шифрів та обміну ключами. 7. Налаштування захищених сервісів на основі протоколу SSH: методи затвердження ключів, налаштування автентифікації та захист від атак.		
Тема 5. Криптографічний захист даних та управління ключами 1. Порівняльний аналіз симетричних (AES, ChaCha20) та асиметричних (RSA, ECC) алгоритмів шифрування: практичний вибір для різних сценаріїв. 2. Застосування криптографічних хеш-функцій (SHA-256, BLAKE2) для забезпечення цілісності даних та верифікації файлів. 3. Реалізація цифрових підписів для забезпечення автентичності та недовірності даних у програмних системах. 4. Практичне шифрування файлів, повідомлень та резервних копій за допомогою інструментів GnuPG та OpenSSL.	4	2
Тема 6. Захист даних у сучасних інформаційних системах та управління інцидентами безпеки 1. Методи захисту даних «at rest» (шифрування дискового простору, менеджери секретів) та «in transit» (TLS, mTLS) у хмарних середовищах. 2. Управління секретами та обліковими даними сервісів за допомогою спеціалізованих інструментів (HashiCorp Vault, AWS Secrets Manager). 3. Практичні кроки реагування на інцидент інформаційної безпеки: ізоляція, аналіз, усунення, відновлення. 4. Методика збору цифрових доказів з дотриманням процедур збереження цілісності (ланцюг зберігання, хешування). 5. Аналіз журналів для встановлення хронології подій та визначення вектору атаки під час розслідування інциденту.	4	0
Загалом	26	8

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

До самостійної роботи здобувачів відносяться наступні види діяльності:

1. Опрацювання лекційного матеріалу.
2. Підготовка до практичних занять.
3. Консультації з викладачем впродовж семестру.
4. Ознайомлення з додатковою літературою відповідно до зазначених у програмі тем.
5. Самостійне опрацювання окремих питань навчальної дисципліни.
6. Підготовка індивідуальних завдань у вигляді презентацій або рефератів.
7. Підготовка до підсумкового контролю.

Назва теми	Кількість годин	
	Денна форма	Заочна форма
Тема 1. Архітектурні принципи безпеки програмних систем та операційних середовищ 1. Поняття безпеки програмного забезпечення та даних. Модель CIA (конфіденційність, цілісність, доступність) як основа побудови систем захисту. 2. Поняття загроз, вразливостей і ризиків у програмних системах. 3. Принципи безпечного проєктування: defense in depth, принцип найменших привілеїв, мінімальна поверхня атаки. 4. Архітектурна роль операційної системи у забезпеченні захисту програм і даних. 5. Принципи ізоляції процесів і ресурсів в операційних системах та їх значення для безпеки програмного середовища. 6. Віртуалізація і контейнеризація як засоби ізоляції та моделювання безпечного програмного середовища. 7. Дотримання авторських прав при використанні програмного коду та цифрових ресурсів. Прийняття рішень у сфері IT-безпеки з урахуванням принципів доброчесності та запобігання недоброчесним практикам.	12	20

Тема 2. Управління доступом та автентифікацією у програмних системах 1. Моделі контролю доступу: дискреційна (DAC), обов'язкова (MAC), рольова (RBAC). 2. Ідентифікація, автентифікація та авторизація користувачів у програмних системах. 3. Управління обліковими записами користувачів і служб, політики паролів та багатофакторна автентифікація. 4. Принцип найменших привілеїв у багатокористувацьких операційних системах. 5. Характеристика атак типу brute force, dictionary attack, credential stuffing та методи їх виявлення. 6. Принципи роботи систем виявлення та запобігання вторгненням (IDS/IPS).	12	18
Тема 3. Аудит безпеки, управління конфігураціями та вразливостями програмних систем 1. Поняття аудиту безпеки та його місце в життєвому циклі системи захисту. 2. Етапи проведення аудиту: збір інформації, аналіз, оцінка ризиків, формування рекомендацій. 3. Стандарти та методики аудиту безпеки (CIS Benchmarks, NIST SP 800). 4. Автоматизовані інструменти аудиту безпеки та інтерпретація результатів перевірки. 5. Поняття CVE та CVSS, процес управління вразливостями програмного забезпечення. 6. Управління конфігураціями та оновленнями як складова підтримки безпечного стану системи.	14	20
Тема 4. Мережеві механізми захисту та безпечна передача даних 1. Поняття мережевого фаєрволу та архітектура фільтрації трафіку. 2. Типи фільтрації трафіку: за адресами, портами, протоколами та станом з'єднання. 3. Трансляція мережевих адрес (NAT) та логування мережевих подій у контексті забезпечення безпеки. 4. Принципи побудови захищених протоколів передачі даних. Протоколи SSH, TLS/SSL, IPsec. 5. Сертифікати X.509, ланцюги довіри та типові помилки конфігурації захищених протоколів. 6. Віртуальні приватні мережі (VPN), їх топології та практичні аспекти побудови захищених тунелів.	16	26
Тема 5. Криптографічний захист даних та управління ключами 1. Роль криптографії у забезпеченні конфіденційності, цілісності та автентичності даних. 2. Симетричні та асиметричні алгоритми шифрування, криптографічні хеш-функції та цифрові підписи. 3. Практичне застосування криптографії для захисту файлів, повідомлень і резервних копій. 4. Життєвий цикл криптографічних ключів: генерація, зберігання, розповсюдження, ротація та відклик. 5. Апаратні та програмні засоби захисту ключів (HSM, TPM, токени). 6. Основи інфраструктури відкритих ключів (PKI) та стандарти управління ключами.	18	24
Тема 6. Захист даних у сучасних інформаційних системах та управління інцидентами безпеки 1. Особливості зберігання та обробки даних у розподілених, хмарних та контейнерних середовищах. 2. Захист даних at rest та in transit, управління секретами та обліковими даними сервісів. 3. Модель Zero Trust та принципи мінімізації привілеїв у сучасних інформаційних системах. 4. Моніторинг безпеки та джерела подій: системні і прикладні журнали, мережеві логи. 5. Основи реагування на інциденти інформаційної безпеки та відновлення функціонування систем. 6. Нормативні та міжнародні стандарти у сфері захисту інформації та комплексний підхід до захисту програм і даних.	14	22
Загалом	86	130

7. ВИДИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Види контролю		Складові оцінювання
Поточний контроль , який здійснюється під час проведення практичних (лабораторних) занять, виконання самостійної роботи, індивідуальних завдань, дослідної роботи здобувача тощо		50%
Підсумковий контроль , який здійснюється у ході проведення екзамену		50%
Методи діагностики знань (контролю)	Фронтальне опитування, розв'язання практичних завдань, тестування здобувачів, наукові доповіді, реферати, усні повідомлення, екзамен	

Питання для підсумкового контролю

Теоретичні питання

1. Модель CIA (конфіденційність, цілісність, доступність) як основа проектування систем захисту: практичні приклади реалізації кожного компонента у програмних системах.
2. Класифікація загроз, вразливостей та ризиків: методика ідентифікації та оцінки їх впливу на безпеку програмного середовища.
3. Принцип defense in depth (захист у глибину): практична реалізація багаторівневої архітектури захисту у програмних системах.
4. Принцип найменших привілеїв та мінімальної поверхні атаки: методи їх застосування при проектуванні програмних систем.
5. Архітектурна роль операційної системи як середовища виконання програм у контексті забезпечення безпеки.
6. Механізми ізоляції процесів та ресурсів в операційних системах та їх роль у запобіганні поширенню загроз.
7. Типи віртуалізації та їх вплив на рівень захищеності віртуальних середовищ.
8. Контейнеризація як механізм ізоляції програмних сервісів.
9. Моделі контролю доступу (DAC, MAC, RBAC) та їх застосування у програмних системах.
10. Механізми ідентифікації, автентифікації та авторизації користувачів у програмних системах.
11. Управління обліковими записами користувачів та служб.
12. Політики паролів та захист від атак на автентифікаційні механізми.
13. Аналіз журналів автентифікації для виявлення підозрілих спроб входу.
14. Етапи проведення аудиту безпеки програмних та системних середовищ.
15. Стандарти та методики аудиту безпеки (CIS Benchmarks, NIST SP 800).
16. Автоматизовані інструменти аудиту безпеки програмних середовищ.
17. Інтерпретація результатів аудиту та пріоритезація виявлених вразливостей.
18. Процес управління вразливостями: застосування бази CVE та оцінка ризиків за шкалою CVSS.
19. Управління конфігураціями безпеки програмних систем.
20. Архітектура фільтрації мережевого трафіку та роль фаєрволів у захисті програмних сервісів.
21. Створення правил фільтрації за адресами, портами, протоколами та станом з'єднання.
22. Налаштування логування мережевих подій для аналізу інцидентів безпеки.
23. Принципи побудови захищених протоколів передачі даних.
24. Протоколи SSH, TLS/SSL, IPsec та їх роль у забезпеченні безпечної комунікації.
25. Сертифікати X.509 та ланцюги довіри у системах захищеної комунікації.

26. Типові помилки конфігурації захищених протоколів та їх наслідки.
27. Порівняльний аналіз симетричних (AES, ChaCha20) та асиметричних (RSA, ECC) алгоритмів шифрування.
28. Криптографічні хеш-функції та їх використання для забезпечення цілісності даних.
29. Реалізація цифрових підписів для забезпечення автентичності даних.
30. Типові помилки при впровадженні криптографічних механізмів у програмних системах.
31. Життєвий цикл криптографічних ключів: генерація, зберігання, ротація та відклик.
32. Основи інфраструктури відкритих ключів (PKI).
33. Порівняльний аналіз протоколів VPN (IPsec, OpenVPN, WireGuard).
34. Захист даних at rest та in transit у програмних системах.
35. Управління секретами та обліковими даними сервісів у сучасних інформаційних системах.
36. Модель Zero Trust та її застосування у програмних системах.
37. Моніторинг безпеки програмних систем та джерела подій безпеки.
38. Реагування на інциденти інформаційної безпеки та основні етапи їх обробки.
39. Збір і аналіз цифрових доказів під час розслідування інцидентів безпеки.
40. Відновлення функціонування програмних систем після інцидентів безпеки.

8. ОЦІНЮВАННЯ ПОТОЧНОЇ, САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ

Види роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальний відсоток оцінювання
Систематичність і активність роботи на практичних заняттях			
1.1. Підготовка до практичних занять	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Перевірка обсягу та якості засвоєного матеріалу під час практичних занять	30
Виконання завдань для самостійного опрацювання			
1.2. Індивідуальне тестування	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Перевірка результатів індивідуального тестування, перевірка конспектів лекцій, перевірка рефератів	10
Виконання індивідуальних завдань (дослідна робота здобувача)			
1.3. Інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовка наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо.	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Обговорення результатів проведеної роботи під час аудиторних занять, наукових конференцій та круглих столів.	10
Разом балів за поточний контроль			50
Підсумковий контроль – екзамен			50
Загалом балів			100

Поточний контроль знань здобувачів при підсумковому контролі у формі екзамену (максимум 50 балів) оцінюється за шкалою («2», «3», «4», «5»), з обов'язковим переведенням балів за кожний вид роботи таким чином:

– за підготовку до аудиторних занять (максимум 30 балів) здобувачу освіти необхідно мати не менше 1/2 оцінок від загальної кількості практичних (лабораторних) занять, для переводу балів за підготовку до аудиторних занять середньоарифметична оцінка множиться на коефіцієнт 6;

– за виконання завдань для самостійного опрацювання (тестування, завдання, підготовка реферату за заданою тематикою) (максимум 10 балів) здобувачу освіти необхідно мати не менше 1/2 оцінок від загальної кількості програмного матеріалу, що виноситься на самостійне вивчення, для переводу зазначених балів середньоарифметична оцінка множиться на коефіцієнт 2;

– за інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовку наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо (максимум 10 балів) здобувачу освіти необхідно мати не менше 1/2 оцінок від загальної кількості інших видів індивідуальних завдань, для переводу балів за підготовку до аудиторних занять середньоарифметична оцінка множиться на коефіцієнт 2.

Критерії оцінювання поточного контролю

– «2» – виставляється за неправильну відповідь (письмову роботу), яка не відповідає змісту теми та свідчить про нерозуміння її основних положень;

– «3» – виставляється за відповідь (письмову роботу), яка відповідає змісту теми, але є неповною і неточною у визначенні понять, свідчить про неповне розуміння основних положень навчального матеріалу, свідчить про те, що знання здобувача мають фрагментарний, поверховий характер;

– «4» – оцінюється правильна і обґрунтована відповідь (письмова робота), з якої видно, що здобувач знає й розуміє теоретичний матеріал в обсязі навчальної теми, володіє необхідними навичками, не допускає суттєвих помилок.

– «5» – оцінюється повна, правильна, ґрунтовна відповідь (письмова робота) на запитання теми, що передбачає логічність і послідовність викладу матеріалу, володіння термінологією, показує вміння повно й глибоко використовувати теоретичні знання в практичній площині.

Критерії оцінювання підсумкового контролю у формі екзамену

Максимальна оцінка підсумкового контролю у формі екзамену не може перевищувати 50 балів. При цьому рівень знань оцінюється:

– **від 40 до 50 балів** – здобувач виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки;

– **від 30 до 40 балів** – здобувач володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді;

– **від 20 до 30 балів** – здобувач відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки.

– **від 10 до 20 балів** – здобувач володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих;

– **від 0 до 10 балів** – здобувач володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки.

9. ОЦІНЮВАННЯ ЗАГАЛЬНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ

Загальні результати знань здобувачів оцінюються наступним чином:

– **«Відмінно»/«зараховано» (А)** – від 90 до 100 балів. Здобувач виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки. Був присутній на лекціях та практичних заняттях, під час яких давав вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

– **«Добре»/«зараховано» (В)** – від 82 до 89 балів. Здобувач володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді. Був присутній на лекціях та практичних заняттях, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

– **«Добре»/«зараховано» (С)** – від 74 до 81 балів. Здобувач відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, реферату та активність у науково-дослідній роботі;

– **«Задовільно»/«зараховано» (D)** – від 64 до 73 балів. здобувач був присутній не на всіх лекціях та практичних заняттях, володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи та рефератів;

– **«Задовільно»/«зараховано» (E)** – від 60 до 63 балів. Здобувач був присутній не на всіх лекціях та практичних заняттях, володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки, має неповний конспект з завданнями до самостійної роботи.

– **«Незадовільно з можливістю повторного складання»/«не зараховано» (FX)** – від 35 до 59 балів. Здобувач володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

– **«Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни»/«не зараховано» (F)** – від 0 до 34 балів. Здобувач не володіє навчальним матеріалом.

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами

100-бальна шкала	Шкала за ECTS	Національна шкала	
		Екзамен	Залік
90-100	A	Відмінно	Зараховано
82-89	B	Добре	Зараховано
74-81	C		
64-73	D	Задовільно	Зараховано
60-63	E		
35-59	FX	Незадовільно	Не зараховано
0-34	F		

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Горбенко В. І., Лісняк А. О. Безпека програм та даних : навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності 121 «Інженерія програмного забезпечення» освітньо-професійної програми «Програмна інженерія». Запоріжжя : ЗНУ, 2022. — 72 с.
2. Сенів М. М. Безпека програм та даних : навч. посібник / М. М. Сенів, В. С. Яковина. — Львів : Львівська політехніка, 2015. — 256 с.
3. Дем'яненко В. А. Безпека програм та даних [Електронний ресурс] : навч. посіб. до лаб. практикуму / В. А. Дем'яненко, Ю. А. Кузнецова. — Харків : Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харків. авіац. ін-т», 2021. — 95 с.
4. Євсєєв С. П. Лабораторний практикум з основ криптографічного захисту [Електронний ресурс] : навчальний посібник / С. П. Євсєєв, О. В. Мілов, О. Г. Король. — Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. — 222 с.
5. Технології захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах : навч. посібник / А. В. Жилін, О. М. Шаповал, О. А. Успенський ; ІСЗІ КПІ ім. Ігоря Сікорського. — Київ : Вид-во «Політехніка» КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. — 213 с.
6. Кузнецов О. О. Захист інформації в інформаційних системах : навч. посіб. — Х. : ХНЕУ, 2018. — 510 с.
7. Мамченко С. М. Комплексні системи захисту інформації: навч. посіб. / С. М. Мамченко, В. Д. Козюра, В. Д. Бровко. — Київ: Нац. Акад. СБУ, 2018. — 372 с.

Допоміжна

8. Остапов С. Є. Технології захисту інформації / С. Є. Остапов, С. П. Євсєєв, О. Г. Король. — Чернівці : Видавничий дім «Родовід», 2014. — 428 с.
9. Захист інформації в автоматизованих системах управління : навч. посібник / уклад.: І. А. Пількевич, Н. М. Лобанчикова, К. В. Молодецька. — Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. — 226 с.
10. Літнарів Р. М. Сучасні технології інформаційної безпеки : навч. посібник. — Рівне : МЕРУ, 2011. — 97 с.
11. Кузнецов О. О. Захист інформації в інформаційних системах. Методи традиційної криптографії / О. О. Кузнецов, С. П. Євсєєв, О. Г. Король. — Харків : Вид-во ХНЕУ, 2010. — 316 с.

12. Згуровський М. Проблеми інформаційної безпеки в Україні, шляхи їх вирішення // Правове, нормативне та метрологічне забезпечення системи захисту інформації в Україні. — Київ, 2018. — С. 10–14.
13. Дудатьєв А. В. Захист програмного забезпечення. Ч. 1 : навч. посібник / А. В. Дудатьєв, В. А. Каплун, В. П. Семеренко. — Вінниця : ВНТУ, 2005. — 140 с.
14. Мельник І. В. Інформаційні комп'ютерні мережі : навч. посібник для дист. навчання. — К. : Вид-во Універ. «Україна», 2006. — 250 с.
15. Столлінгс В. Криптографія та захист мереж: принципи й практика / В. Столлінгс ; пер. з англ. — 2-е вид. — К. : Видавничий дім «Вільямс», 2001. — 672 с.
16. Богуш В. М., Давидьков О. А. Теоретичні основи захищених інформаційних технологій. — К. : ДУІКТ, 2010. — 414 с.
17. Довгань О. Д. Методологія захисту інформації: навч.-метод. посіб. / О. Д. Довгань, Г. М. Гулак, А. К. Гринь, С. В. Мельник. — К. : Наук.-вид. центр НА СБ України, 2012. — 184 с.
18. Ленков С. В. Методи і засоби захисту інформації / С. В. Ленков, Д. А. Перегудов, В. А. Хорошко; за ред. В. А. Хорошко. — К. : Арий, 2008. — Т. II. Інформаційна безпека. — 344 с.
19. Грайворонський М. В., Новіков О. М. Безпека інформаційно-комунікаційних систем. — К. : Видавнича група BHV, 2009. — 608 с.
20. Юдін О. К., Корченко О. Г., Конахович В. Г. Захист інформації в мережах передачі даних. — К. : Вид-во ТОВ НВП «ІНТЕРСЕРВІС», 2009. — 716 с.

Інформаційні ресурси

21. Онлайн бібліотека «Лібком» : URL: <http://www.lib.com.ua>
22. MIT OpenCourseWare (OCW) : URL: <https://ocw.mit.edu/>
23. Dive into Systems : URL: <https://diveintosystems.org/>
24. Open Textbook Library : URL: <https://open.umn.edu/opentextbooks>
25. Directory of Open Access Books (DOAB) : URL: <https://www.doabooks.org/> .
26. Internet Engineering Task Force (IETF) : URL: <https://www.ietf.org/>
27. RFC Editor : URL: <https://www.rfc-editor.org/>
28. National Institute of Standards and Technology (NIST) – Computer Security Resource Center : URL: <https://csrc.nist.gov/>
29. OWASP (Open Web Application Security Project) : URL: <https://owasp.org/>
30. IEEE Standards Association : URL: <https://standards.ieee.org/>
31. Wireshark Documentation : URL: <https://www.wireshark.org/docs/>
32. SANS Institute Reading Room : URL: <https://www.sans.org/white-papers/>
33. ENISA (European Union Agency for Cybersecurity) : URL: <https://www.enisa.europa.eu/>